

Letter styringstrykket: – Feirer med kake

Kommunekommisjonens første forslag kan bety bedre tjenester og mer effektive kommuner. – I dag feirer vi med kake, sier KS' styreleder Gunn Marit Helgesen.

Kommisjonen ble nedsatt i fjor vår fordi det var stor politisk enighet om at statens styringstrykk mot kommunene i sum virker mot sin hensikt. Nå foreligger den første av to utredninger. Her foreslår kommisjonen endringer som ikke trenger mer utredning.

– Langt fra alle våre forventninger til kommisjonen er innfridd. Men disse forslagene betyr at vi kan ta noen viktige skritt på vei mot et styrket lokaldemokrati, mer effektive kommuner og bedre tjenester til innbyggerne, fastslår Helgesen.

– I dag skal vi feire med kake. Samtidig er dette bare begynnelsen. Jeg forventer langt mer trøkk og substans når kommisjonen kommer med sin sluttrapport i høst, sier styrelederen.

Bedre tjenester

Dette er viktigste forslagene fra kommisjonen:

- Endre lærernormen i grunnskolen.
- Fjerne kompetansekrav i helse- og omsorgstjenesten.
- Løfte øremerkede tilskudd inn i rammefinansieringen.

Bemanningsnormer og kompetansekrav gir store utfordringer i en tid med med økende knapphet på arbeidskraft. Større fleksibilitet lokalt, gir en bedre skole og bedre helse- og omsorgstjeneste, sier Helgesen og forklarer:

– Lærernormen hindrer kommunene å styre ressursene dit behovet er størst. Ulike skoler kan ha forskjellige utfordringer og behov. Derfor er det riktig å endre den slik at vi kan sette inn flere lærere for elever og klasser som har størst behov for dem. KS mener at fjerning av kompetansekravene vil gi kommunene mulighet til å styre knappe ressurser til beste for alle som er avhengige av gode helse- og omsorgstjenester.

– Kommunene har uansett et ansvar for å gi forsvarlige tjenester, og de må selv vurdere hva de trenger av kompetanse. Men detaljerte krav har lite for seg dersom arbeidskraften ikke finnes, påpeker Helgesen.

Øremerkede tilskudd

KS hilser også velkommen forslaget om å innlemme flere øremerkede tilskudd i rammefinansieringen. Dette kommer på toppen av regjeringens løfte før jul om å heve kravet til kommunene om å rapportere på tilskudd fra 100.000 kroner til 1 million kroner.

– Begge deler bidrar til at det statlige styringstrykket reduseres, slik at kommuner og fylkeskommuner har frihet til å finne gode lokale løsninger og slik at de kan bruke ressursene på å tilby tjenester til innbyggerne i stedet for å rapportere til staten, sier Helgesen.

Store forventninger

Helgesen har store forventninger til rask politisk oppfølging av kommisjonens forslag.

– Hver gang det har vært snakk om utfordrende kommuneøkonomi det siste året, har finansministeren, kommunalministeren og andre statsråder pekt på kommunekommisjonen. Nå må de ta seg selv på ordet. Regjering og Storting må vise politisk kløkt og mot og sørge for at forslagene fra kommisjonen følges opp med konkret politikk, fremholder Helgesen.

Det ligger gode forslag på bordet som Stortinget uten videre kan sette i verk, understreker styrelederen.

En stor mangel

KS roser kommunekommisjonen for å gi gode beskrivelser av hvorfor det er nødvendig å lette på statens styringstrykk mot kommunene. Kort oppsummert handler det om at vi står overfor et helt nytt Norge med store demografiske endringer, økende knapphet på arbeidskraft og redusert økonomisk handlingsrom.

Kommisjonen selv beskriver det slik:

«Det hjelper lite å ha en rettighet om det ikke er folk til å oppfylle den.»

På den andre siden er KS kritiske til at kommisjonen skygger unna at statens organisering i seg selv er en del av styringstrykket.

– Kommisjonen åpner for en diskusjon om kommunestruktur, og varsler at dette vil bli løftet i neste NOU. Vi mener det er vel så viktig å se på statens styringsstruktur. KS forventer at det følges opp i kommisjonens andre rapport, sier Helgesen.

Kommunesektoren har spilt inn en lang rekke forslag til forenklinger som kommisjonen i denne omgang ikke har fulgt opp, fordi effektene må vurderes mer inngående.

– KS vil selvfølgelig bidra til å belyse effekten av gode forslag, slik at sluttrapporten seinere i år blir det store løftet vi trenger for å redusere statens styringstrykk, sier Helgesen.

FAKTA om Kommunekommisjonen:

- For at kommunesektoren skal kunne fortsette å levere gode tjenester i en situasjon med økende knapphet på arbeidskraft og redusert økonomisk handlingsrom, må det vurderes både hvordan staten og kommunene selv kan legge til rette for at arbeidskraft og øvrige ressurser kan brukes best mulig.
- Kommunal- og distriktsministeren nedsatte kommunekommisjonen våren 2025. Tidligere departementsråd Eivind Dale leder kommisjonen, som har medlemmer fra partene i arbeidslivet, fra kommunesektoren og fra akademia.
- Kommisjonens mandat er å foreslå endringer i statens styring av kommunesektoren som legger til rette for god ressursbruk, fleksibel bruk av personell og effektiv oppgaveløsning i kommunesektoren.
- Kommisjonen skal også vurdere og foreslå tiltak om andre forhold som binder kompetanse unødvendig, bidrar til unødvendig høye kostnader eller lite effektiv oppgaveløsning i kommuner og fylkeskommuner. Kommisjonen skal redegjøre for konsekvensene av de tiltakene som foreslås, herunder for kvalitet og likeverd i tjenestene.